

Historiens kraftlinjer

Nina Strand

journalist i Tidsskrift for Norsk psykologforening

Å få hjelp til å fortelle sin livshistorie – ikke bare om traumene – kan være livreddende. Men én terapeut er ofte ikke nok, mener psykolog Anders Dovran. – **I august gikk du ut i NRK med hard kritikk av barnevernet. «Når de (ungdommer) har så stor indre smerte at kuttingen demper, fjerner vi barberbladene», sa du. Hvor ligger problemet?**

– Problemet ligger i at vi ikke forstår barn og unges indre smerte, og at vi heller ikke bruker nok tid på å finne ut hvordan de kan klare å leve med livsfortellingen sin. Jeg har jobbet med barnevernsbarn siden jeg var 20 år. Da jeg begynte på psykologistudiet, fant jeg ikke så mye av denne virkeligheten i lærebøkene. Men halvveis i studiet fikk jeg Dagfinn Winje som veileder. Jeg hørte hans forelesninger om traumer, og ble opptatt av å forstå mer av hva slags livsbelastninger barnevernsbarna hadde med seg. Dobbelkompetanseprosjektet i Bergen ga meg muligheter til å jobbe klinisk samtidig som jeg tok doktorgraden, der jeg kartla barndomstraumer og livsbelastninger hos barn og unge. Vi har fortsatt kartleggingen i flere år etterpå, og i dag har vi et datamateriale fra rundt 1000 barn og unge i psykisk helsevern, barnevern, rusomsorgen og fra fengsler. Dette er en viktig bakgrunn for det jeg sa i mediene. Jeg mener at barneverninstitusjonene ikke er gode nok på psykisk helse. Barn som får omsorg der, har masse posttraumatiske skader, atferdsproblemer og rusproblemer, men får ikke et helhetlig og tverrfaglig tilbud. Barna må få snakke om det de har opplevd, og om hva de sliter med i dag. Men det er stort sett skrint med psykologer i barnevernet, og dermed får ikke barna spesifikk behandling for det de strever med: vold, overgrep og rus, for eksempel.

– **Traumesensitiv omsorg og behandling har blitt beskyldt for å være individrettet, og lite opptatt av å involvere miljøet rundt barna?**

– I våre kompetanseprogrammer har vi vært opptatt av at mennesket heles i relasjonen, og at de kan finne mening og oppleve seg verdsatt ved å kjenne tilhørighet i fellesskapet. Vi ved RVTS Sør er nå opptatt av hvordan vi kan arbeide mer kontekstuel, og gjerne vende oss mer mot eksistensielle temaer. Kort sagt ønsker vi å bygge på et bredt kunnskapsgrunnlag. Samtidig vet vi at psykologisk behandling med individualterapeutisk fokus alene ikke er kraftig nok for mange av disse ungdommene. Terapi en gang i uka holder ikke. Miljøterapi er ofte en viktig faktor. Det kan bokstavelig talt være livsfarlig og uforsvarlig å ikke samhandle rundt disse ungdommene, kanskje særlig i sammenheng med rusavhengighet. Vi snakker om en utstrakt psykologrolle. Selv er jeg inspirert av Ronnie Janoff-Bulman, som har vist hvordan en grunnleggende antakelse om en trygg verden der folk vil en vel, blir knust hos mennesker som har vært utsatt for en strøm av krenkelser gjennom livet. Her handler det om mer enn ett traume. Disse unge har hatt et liv med overgrep, rus og vold. Hva innebærer det? Hva trenger de, og hvem behøver de rundt seg da?

– **Tre av fire barn på barneverninstitusjoner har en psykisk lidelse, sier en undersøkelse fra NTNU. I hvilken retning bør barnevernet utvikles nå?**

– Jeg har forstått at det planlegges pilotprosjekter i Bodø og Kristiansand, der en skal slå sammen barnevern og psykisk helsevern under samme tak. Det gjør meg begeistret! Utfordringen blir å integrere et individuelt fokus i fellesskapsprosjektet på institusjonene. Min erfaring er at kloke miljøterapeuter er gode til å møte barn og unge; hjelpe dem med å delta i et fellesskap, få en god døgnrytme, delta i praktiske sysler. Samtidig representerer psykologer en annen kompetanse som er etterspurt, men nesten fraværende i denne delen av hjelpeapparatet.

– Barn og unge i Forandringsfabrikken etterlyser kjærlighet som en verdi i barnevern og psykisk helsevern. Hvilke faglige endringer ville det bety?

– Brukerstemmer er ekstremt viktig å lytte til. Når barn og unge i Forandringsfabrikken etterlyser kjærlighet, har de nok ut fra det livet de har levd, en god grunn til det. Begrepet kjærlighet må gis innhold. Kjærlighet er en kraft som både forstår og utfordrer. Som både anerkjenner og skriker høyt mot krenkelser. Men når de unge i Forandringsfabrikken sier at de ikke har lidelser, bare vanskelige liv, blir det for enkelt, mener jeg. Vi *må* være flere rundt hvert barn skal vi oppnå bedring. Hvis foreldrene av gode grunner ikke skal med, kan det være andre i familien, eller for eksempel en lærer, sosialarbeider eller ruskoordinator i NAV. Vi trenger en økologisk tilnærming i dette feltet. Det å trekke inn folk i omgivelsene som betyr mye for den enkelte ungdommen, er avgjørende. Terapitimer på kontoret er ikke nok.

– Vi er homo narratives, ikke bare homo sapiens, har du sagt. Hvilke konsekvenser bør det ha for hvordan ansatte møter barn og ungdom i barnevern og i psykisk helsevern?

– Begrepet *homo narratives* hentet jeg fra Donald Meichenbaum. Vi mennesker er primært historiefortellere, mener han. Mange ungdommer jeg har møtt, hadde vært gjennom årevis med omsorgssvikt og overgrep. Noen hadde blitt del av tunge etablerte rusmiljøer med nye overgrep og krenkelser. Et liv er lagt i grus, og krenkelsene ser ikke ut til å ta slutt. Hvordan bearbeide en slik historie? Hvordan være til hjelp? Det er noe jeg er opptatt av som behandler. Livsløpsperspektivet på belastningene er viktig for meg. Vi må ha blikket for belastningene og traumene opp gjennom livet, men også for ressursene og framtidshåpet. Hva var det med deg som gjorde at du kom deg gjennom disse påkjenningene? Jeg er opptatt av dette nå, i både forskning og behandling. Det å sammen med ungdommen jobbe fram en historie som han eller hun kan ha med seg videre i livet. En ny livsfortelling, som inkluderer også styrken, det ungdommen gjorde for å håndtere utfordringene. Med andre ord resiliensen, eller gulltrådene, som vi kaller det her på RVTS. Slik vil de forhåpentligvis også stå bedre rustet til å unngå nye krenkelser.

Hvorfor NÅ?

- Anders Dovran er psykologspesialist/PhD ved De regionale ressursentrene om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTS Sør).
- Etter at en 15-åring drepte en 17-åring i sommer pekte han på store mangler i psykisk helsevern og barnevernet.